ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ եւ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
3, ՍՈՒԼԷՅՄԱՆ ՀԱԼԷՊԻ ՓՈՂՈՑ ԳԱՀԻՐԷ (ԱՄՀ)
ՓՈՍՏԱՐԿՂ 1060 – ՀԵՌԱՁԱՅՆ 58703
ՀԵՌԱԳՐ. ՀԱՍՑԷ – JOURAREV CAIRO

Journal Arménien "AREV"
Rédaction et Administration
3, Rue Soliman Halaby — Téléphone 58703
B.P. 1060 — LE CAIRE (EGYPTE) R.A.U.

ԱՐԵՒ

أريف
جريدة يومية أرمنية
٣ شارع سليمان الحلبي / القاهرة ج.ع.م.
ص.ب ١٠٦٠ - تليفون ٥٨٧٠٣
المدير المسئول وصاحب الامتياز
جرابيد اواديس دميرجيان

քաղաքական, գրական եւ տնտեսական օրաթերթ

ԾԳ. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 14.967 ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 4 ՄԱՐՏ 1968 — ՀԱՍԸ 2 Ե. Գ. — الاثنين ٤ مارس ١٩٦٨ السنه ٥٣ – العدد ١٤٩٦٧

"Կ'ԵՐԴՆՈՒՆՔ ՈՐ ՊԻՏԻ ԱԶԱՏԱԳՐԵՆՔ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՀՈՂԻ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐ ՇԵՐՏԸ"

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ

Ինչպէս ծանօթ է, նախագահ Քամալ Ապտէլ Նասէր, ընդառաջելով Ա.Մ.Հ.ի Աշխատանքի Համադաշնակցութեան հրաւէրին, երէկ՝ Կիրակի երեկոյեան, Հելուանի զինագործարանի բանուորներուն մօտ խօսեցաւ քաղաքական կարեւոր ճառ մը, որուն գլխաւոր մասերը կուտանք ստորեւ.—

Բանուորներն ու գիւղացիները որպէս ազգային միութեան երկու ուժերը, մասնաւոր օրինակելիութիւն մը ունին, առանց որ ասիկա առանձնաշնորհում կամ խտրականութիւն նշանակէ: Բանուորներն ու գիւղացիները առաջին կարգի վրայ կուգան, ժողովուրդին աշխատաւոր ուժերուն ամբողջական միութեան մէջ անոնց ներկայացուցած թիւին պատճառաւ. Իրականութեան մէջ, առանց բանուորներու եւ գիւղացիներու, ո՛չ Յեղափոխութիւն պիտի ըլլար, ոչ ալ յեղափոխական վարչակարգ:

Ինչպէս ծանօթ է օդուժի նախկին հրամանատարութեան դատավճիռները ցնցեց ժողովուրդին զգացումները եւ հակազդեցութիւն մը յառաջ բերաւ, որ սկսաւ հոս՝ Հելուանի մէջ: Ընկերվարական Միութիւնը ծանօթ էր այդ ցոյցերուն եւ իր անդամներն ալ մասնակցեցան անոր: Մինչդեռ, ծանօթ է, որ մասնաւորապար ներկայ կացութեան մէջ, ցոյցերը արգիլուած են. արդ, զարմանալի հակասութիւն մը կայ հոս — ընկերվարական միութիւնը կ'առաջնորդէ ցոյցերը, մինչ Ներքին գործոց նախարարութիւնը կ'արգիլէ զանոնք:

Ես ցոյցերու ընթացքին կը հետեւէի երկու պատասխանատուութեամբ, այսինքն նաեւ որպէս հայր, որովհետեւ բոլոր ուսանողներն ալ իմ զաւակներս կը նկատեմ, հաւասար իմ սեփական զաւակներուս: Եւ Ներքին գործոց նախարարէն պահանջեցի, որ ոչ մէկ բռնութիւն ի գործ դրուի անոնց հանդէպ:

Սակայն, նկատելի որ ոմանք կը ջանային կացութիւնը շահագործել, Ներքին գործոց նախարարութեան եկած լուրերը կը հաստատէին ասիկա: Շաարաուի Կումայի հետ հեռաձայնով հարցուցի, թէ ի՞նչ կ'ուզեն անոնք, նահատա՞կ մը, կ'ուզեն որ ուսանող մը մեռնի, որպէսզի հարցը խնդրոյ թիւրերով ի շահ իրե՞նց օգտագործեն: Եթէ մէկ ուսանող մեռնի, անոնք հասած պիտի ըլլան իրենց նպատակին: Ուրեմն, ոստիկանութիւնը ամէն գնով պէտք է զգուշանայ ըլլալու բախումէ մը:

Հետեւաբար, Ներքին գործոց նախարարութիւնը արգիլեց ցոյցերը եւ ձերբակալեց կարգ մը կասկածելիներ, որոնք կը փորձէին ցոյցերը շահագործել: Ժողովուրդին թշնամիներն ու կայսերապաշտութեան գործակալները պիտի շահագործէին այս ցոյցերը, եւ որդէն անոնք բացայայտ դեր մըն ալ խաղացին այս ցոյցերը գրգռելու համար:

Այստեղ կ'ուզեմ ընդգծել, թէ Եգիպտոսի ցոյցերու պատմութեան մէջ առաջին անգամն ըլլալով, վիրաւորուած ոստիկաններուն թիւը անհամեմատօրէն աւելի բարձր էր քան ցուցարարներէն վիրաւորուածներուն թիւը: Ասիկա ցոյց կուտայ, թէ ոստիկանութիւնը բռնութիւն ի գործ չդրաւ, այլ միայն ուզեց ցուցարարները ցրուել: Ասիկա ցոյց կուտայ նաեւ, որ ոստիկանութիւնը ինքզինք զանգուածներուն դէմ հասած չի նկատեր:

Չի կրնար որեւէ հակասութիւն ըլլալ վարչակարգին եւ յեղափոխական զանգուածներուն միջեւ: Հակասութիւն կրնայ ըլլալ մեր եւ յեղափոխութեան թշնամիներուն: Սակայն, անըմբռնելի է, որ հակասութիւն գոյութիւն ունենայ մեր եւ ժողովրդային զանգուածներուն միջեւ, որոնց կը պատկանի այս յեղափոխութիւնը: Անըմբռնելի է, որ հակասութիւններ ըլլան բանուորներուն, ուսանողներուն, աշխատաւոր զանգուածներուն միջեւ:

Բնականաբար, իշխանութիւնը անհրաժեշտ ուժը ունի ցոյցերը բռնիօրէն արգիլելու համար, մանաւանդ որ ներկայ կացութիւնը կ'արդարացնէր նման քայլ մը: Սակայն, ես ըսած եմ եւ նորէն կ'ըսեմ, թէ մենք եւ փողոցը մի ենք, իշխանութիւնն ու ժողովուրդին ուժերը մի եւ անբաժանելի են:

Ցոյցերը սկսան բնականոն պայմաններու տակ, սակայն ահա սկսան խմացուիլ տարօրինակ պլականներ, թէ պէտք է լուծել Ընկերվարական Միութիւնը, Ազգային Ժողովը, մինչդեռ այս պահանջքներուն կ'ընկերանային նաեւ ազատութեան եւ ամբողջականութեան ի նպաստ պլականներ:

Ամէն երկրի մէջ, ուր որ յեղափոխութիւն մը կայ, կայ նաեւ հակայեղափոխութիւն մը: Ես ձեզի ըսած եմ, որ մենք պէտք չէ անտեսենք հակայեղափոխութիւնը: Որովհետեւ, ինչպէս որ կան մարդիկ, որոնք շահ ունին յեղափոխութենէն, կան նաեւ ուրիշներ, որոնք ընդհակառակը շահ ունին հակայեղափոխութենէն, որովհետեւ այս վերջինը կը ներկայացնէ դրամատիրութեան եւ աւատապետութեան դաշինքը:

Գիտենք թէ իւրաքանչիւր երկրի մէջ կայ կուսակցութիւն մը, որ զօրավիգ կը կանգնի կառավարութեան: Մենք կուսակցութիւն չունինք, Ազգային մեր ուխտը կը նախատեսէ Ընկերվարական Միութիւնը, որ դաշնակցութիւնն է աշխատաւոր ուժերուն — բանուորներուն, գիւղացիներուն մտաւորականներուն, զինուորներուն եւ ազգային դրամատիրութեան:

Մենք չունինք որ կատարեալ ամբողջականութիւնը ջնջած է դասակարգային տարբերութիւնները, միայն դասակարգի մը իշխանութիւնը պիտի նշանակէր այդ դասակարգին տիրապետութիւնը: Ընկերվարական յեղափոխութենէն առաջ կար կեղծ ամբողջականութիւն մը:

Իսկ ի՞նչ կը նշանակէ ազատութիւնը բանուորներուն համար, թէ ան գործ պիտի ունենայ, անգործ պիտի չմնայ, իր զաւակներն ալ պիտի կարենան գործ ունենալ, գործէն պիտի չհանուի, պիտի օգտուի ընկերային ապահովութենէն: Ի՞նչ կը նշանակէ ազատութիւնը ուսանողին համար, թէ իր ուսումը պիտի ստանայ հաւասար պատեհութեամբ: Գիւղացիին համար՝ թէ պիտի չշահագործուի աւատապետին կողմէ:

Ազատութիւնը մարդուն համար կը նշանակէ, որ պիտի կարենայ ուտել ինքն ու իր զաւակները: Այս է ընկերվարական ազատութիւնը եւ ընկերվարական ամբողջականութիւնը:

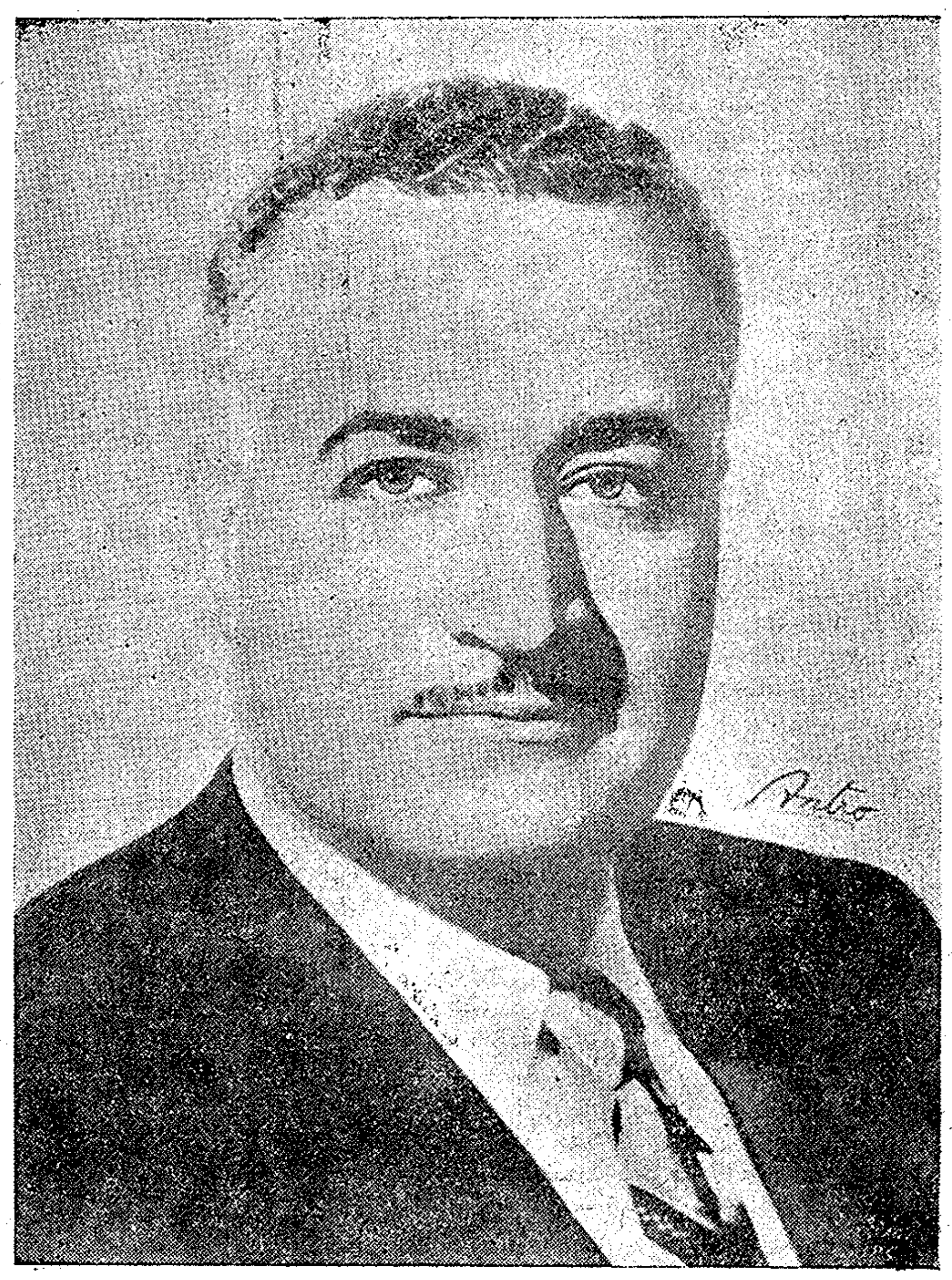

ՆԱԽԱԳԱՀ ՔԱՄԱԼ ԱՊՏԷԼ ՆԱՍԷՐ

Ուրեմն, Ընկերվարական Միութեան լուծումը պահանջել, կը նշանակէ փառատենչ նպատակներ հետապնդել:

Նոյնն է պարագան, երբ կը պահանջուի Ազգային Ժողովը լուծել, որուն երեսփոխաններուն 50 առ հարիւրը բանուորներ եւ գիւղացիներ են: Միայն է անոր լուծումը պահանջել, պատճառաբանելով, որ բանուորներն ու գիւղացիները անպատրաստ են: Խորհրդարանին երեսփոխաններուն 50 առ հարիւրը բանուորներ եւ գիւղացիներ ըրած ենք, որպէսզի եթէ երբեք հակայեղափոխականները յաջողին անկէ ներս մտնել, չյաջողին բանուորներուն եւ գիւղացիներուն ձեռքբերումները ջնջել եւ առով ալ վերջ դնել ընկերվարական յեղափոխութեան:

Մենք չենք կրնար ազատութիւն շնորհել ժողովուրդին թշնամիներուն: Ծայրայեղ աջէն թէ ծայրայեղ ձախէն եկած որեւէ դաւադրութիւն, մենք պիտի դիմագրաւենք ուժով:

Յունիս 5ի մեր ընկրկումով, որ գործն էր կայսերապաշտութեան եւ սիոնականութեան, հակայեղափոխութիւնը քաջալերող պայմաններու մէջ կ'ապրինք: Յետադիմութիւնը վերականգնումութեան կը սպասէ, աջակցութեամբ կայսերապաշտութեան, եւ պատեհութեան կը սպասէ, որ այս յեղափոխութիւնը հարուածէ: Այս նպատակին հասնելու համար, ան կը շահագործէ բարի եւ անմեղ ժողովուրդը:

Իւրաքանչիւր թերեւս դասակարգային նկատառումներ ունի: Սակայն, մեր ուսանող եղբայրները, պէտք է ճանչնան մարդիկը, անոնց պլականներ կրկնել առաջ: Կան մարդիկ, որոնք զրկուած են իրենց ինչքերէն, իրենց հողերէն, կամ իրենց գործարանները ազգայնացուած են: Անոնց զաւակները մեր մէջ կ'ապրին. դպրոցներուն եւ համալսարաններուն մէջ յեղափոխութեան եւ ընկերվարութեան մասին կ'իմանան: Բայց երբ իրենց տուները կը վերադառնան, կը լսեն յետադիմական խօսքեր, որոնք իրենց ազդեցութիւնը կը գործեն. անոնք կ'ազդուին նաեւ իրենց ընտանիքներուն մէջ պատահածներէն:

Նախագահը իր խօսքը ամբողջացուց, անդրադառնալով Իսրայէլեան վերջին որոշման.—

Իսրայէլեան որոշումը նոր խթան մը, նոր ապացուցութիւն մը, նոր ազդանշան մըն է: Այստեղ, մենք կ'երդնունք ազատագրել արաբական հողին իւրաքանչիւր շերտը, ինչ որ ալ ըլլայ անոր գինը, ինչ զոհողութիւն որ ալ պէտք ըլլայ ընել:

Ժողովուրդն ու բանակը միայն ճակատ մը կը կազմեն ազատութեան համար, զգուշանալ հողերուն ազատագրման համար մղուած պայքարին մէջ: Իսրայէլի առած այս որոշումը իրեն շատ սուղի պիտի նստի: Իսրայէլ ծանր սխալ մը կը գործէ, եթէ կը կարծէ որ արաբական ազգային ճակատը ճեղքուած, կամ թէ կայսերապաշտութեան օժանդակութեամբ զոր ծրագրուած նախայարձակման զոհը դարձած երկիրներուն ներքին ճակատները խախտած են: Ան կը սխալի, եթէ կը կարծէ որ իր ահաբեկչութեամբ, կայսերապաշտութեան աջակցութեամբ պիտի կարենայ սարսափեցնել արաբները:

Հողը տակաւին մեր ոտքերուն տակ ամուր է, եւ շնորհիւ մեր ժողովուրդին վճռակամութեան ան աւելի եւս պիտի զօրանայ: Մենք ի վիճակի ենք մեր յեղափոխութիւնը տանելու մեծ քայլ մը եւս դէպի յառաջ, դէպի անյեղլի յաղթանակը, մեր անմահ արաբ ազգին յաղթանակը:

Չինացի Երիտասարդը Ս. Միութենէն Ապաստան Կը Խնդրէ

«Ալ Ահրամ»ի թղթակիցը տեղեկացած է, թէ չինացի երիտասարդը որ Գահիրէ հասած էր ճափոնական անցագրով մը, Գահիրէի Ս. Միութեան դեսպանատունէն քաղաքական ապաստան խնդրած է, խնդիրը աւելի բարդացնելով:

Չինացի երիտասարդը որ կը կոչուի Շին Հեաժանով, հաղորդակցութեան մէջ մտած է սովետական դեսպանատան հետ, անոր յայտնելու համար իր այս խնդրանքը: Ան սովետ դեսպանատունէն նոյնպէս խնդրած է վճարել Վիքթորիա պանդոկին մօտ իր ըրած ծախսերը, նախքան որ մեկնի անկէ ուր ան տակաւին կը մնայ ԱՄՀի ապահովութեան ուժերուն շարունակ հսկողութեան ներքեւ:

Գահիրէի մօտ սովետ դեսպանատունը արդէն իսկ համաձայն գտնուած է չինացի երիտասարդին պանդոկի ծախքերը վճարելու: ԱՄՀի Արտաքին գործոց նախարարութիւնը կը քննարկէ այս նոր կացութիւնը:

Չինացի Երիտասարդը Փեքինէն Գահիրէ հասած էր Փաքիստանի օդանաւային ընկերութեան օդանաւերէն մէկուն մէջ: Գահիրէի մօտ ժողովրդային Չինաստանի դեսպանատունը նախքան որ ան Գահիրէ հասնի արդէն իսկ տեղեկութիւններ ստացած էր թէ ան Գահիրէ կը գայ եւ կը կրէ ճափոնական անցագիր մը: Գահիրէի մօտ ճափոնական դեսպանատունն ալ հաստատած է անցագրին գողցուած ըլլալը:

Կը թուի թէ չինացի երիտասարդը կը պատկանի զինուորականական մարմնին եւ Չինաստանի մէջ կապ ունի սովետասիրներուն համագործակցութեան կոմիտէին հետ:

ՆՈՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆԻ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՎՐԱՅ

ՄՈՍԿՈՒԱ (Թ).— Սովետական ԹԱՍՍ լրատու գործակալութիւնը կը ծանուցանէ, թէ Զորեքշաբթի գիշեր, Ուաշինկթընի սովետական դեսպանատան վրայ արձակուած է հրձիգ հինգ հրթիռներ: Այս առնչութեամբ, սովետական դեսպանատունը բողոք մը ներկայացուցած է Մ. Նահանգներու Արտաքին գործոց նախարարութեան: Սակայն, ամերիկեան ոստիկանութիւնը կը յայտարարէ, թէ այս միջադէպը հետեւանքն է արուեստական հրավառութեամբ զբաղող անձերու զուարճութեան:

Մինչդեռ դեսպանատունը կը պնդէ, որ անծանօթ մը 28 Փետրուարի գիշերը ետեւէ ետեւ հինգ հրձիգ հրթիռներ արձակած է դեսպանատան վրայ:

Դեսպանատունը կը բողոքէ, յայտարարելով որ Սպիտակ Տունը ոչ միայն միջոցներ ձեռք չառաւ կանխելու համար նման միջադէպեր, այլեւ փորձ մը չըրաւ յանցաւորը գտնելու:

Դեսպանատունը նոյնպէս իր դժգոհութիւնը կը յայտնէ, թէ Ուաշինկթընի մէջ սովետական ներկայացուցչութիւնը զուրկ է անհրաժեշտ պաշտպանութենէն, եւ թէ ոստիկաններու ներկայութիւնը որեւէ առաջքը չառներ նման ոճրային գործունէութիւններու, եթէ երբեք թշնամական տարրերու գործունէութեան վերջ չտրուի:

Հայր Աւետիք Վրդ. Թօլաքինեան Մեկնեցաւ

Մէկ շաբթուան ընթացքին թէ՛ Աղեքսանդրիոյ եւ թէ Գահիրէի մէջ խանդավառելէ ետք հայ հասարակութիւնը, Մխիթար Աբբահօր Ս. Ղազար մուտքին 250ամեայ յոբելեանին առթիւ սարքուած հանդիսութեանց մէջ, Հայր Աւետիք Վրդ. Թօլաթինեան Շաբաթ յետմիջօրէին, օդի ճամբով Պէյրութ վերադարձաւ: Իր մեկնումէն առաջ, շնորհակալութեան հետեւեալ գիրը յանձնեց խմբագրութեանս, զայն հաղորդելու համար մեր հանրութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Եգիպտահայ հիւրամեծար գաղութէն հրաժեշտ առնելէ առաջ, ինծի քաղցր պարտականութիւն կը համարեմ, սրտագին շնորհակալութիւն յայտնել Մխիթարեան Միաբանութեան եւ իմ կողմէս, այն բոլոր անձերուն որ պատուեցին Մխիթարի Ս. Ղազար մուտքին 250ամեայ յոբելեանը:

Նախ՝ երեք յարանուանութեանց հոգեւոր պետերուն, որ հովանաւորեցին Աղեքսանդրիոյ եւ Գահիրէի տօնակատարութիւնները, ապա Հ.Բ.Ը. Միութեան, որ նախաձեռնարկը եղաւ Գահիրէի հանդէսին, Աղեքսանդրիոյ Կազմակերպիչ Յանձնախումբի անդամներուն, բոլոր կազմակերպիչներուն, ինչպէս նաեւ հայ մամուլին, որ ազնուօրէն տեղ տուաւ անոնց յայտարարութիւններուն

Շնորհակալութիւն նաեւ հանդէսներու յայտագրին մասնակցող տաղանդներուն, վեհանձն նուիրատուներուն եւ բազմահարիւր հանդիսականներուն:

Հ. ԱՒԵՏԻՔ Վ. ԹԱԼԱԹԻՆԵԱՆ
Նախկին Տեսուչ Մխիթարեան Վարժ.ի

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

Գրեց ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Նախընթաց յօդուածով մը խօսած էի կարգ մը բարենորոգչական որոշումներու մասին, զորս Պօղոս Զ. Պապը առած էր Վատիկանի վարչութիւնը (Քիւրիա) երիտասարդ տարրերով օժտելու, զայն միջազգայնացնելու և Վատիկանի Տիեզերական Բ. Ժողովին որոշումներուն համաձայն՝ կարգ մը բարեփոխումներ ներմուծելու համար Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ դաւանաբանական և ծիսակատարական հարցերուն մէջ, ի մասնաւորի ներշնչուելով քրիստոնեայ բոլոր եկեղեցիներու հետ միութիւնը կամ միասնականութիւնը վերահաստատելու մտահոգութենէն։

Այս բարենորոգչական շարժումը իրականացնելու համար առաջին և դրական քայլը առնուեցաւ «Հաւատոյ վարդապետութեան միաբանութեան» պետ Կարտինալ Օթթավիանիի հրաժարումով, անցեալ Յունուար ամսուան սկիզբը։ Օթթավիանի կարեւոր դէմք մըն էր կարտինալներու ժողովին մէջ, և ճանչցուած էր իբրեւ պահպանողական և կերպով մը աւանդապահ հին «հաւատաքննական ատեանի» աւանդութեանց։ Անոր տեղ, որ իտալացի էր, նշանակուեցաւ Կարտինալ Ֆրանջօ Սեփէր խրուաթ մը, արքեպիսկոպոս Զագրէպի, որ Վատիկանի վերջին ժողովներուն մէջ — Տիեզերական Բ. Ժողով և Սինոտ – իր յառաջդիմական գաղափարներով ճանչցուեցաւ։ Անոր ջանքերով է որ Վատիկանի և համայնավար երկրի մը՝ Եուկոսլաւիոյ միջեւ կը վերահաստատուէին առաջին դիւանագիտական յարաբերութիւնները։

Օթթավիանի 77 տարու էր և անոր տեղ նշանակուած Կարտինալ Սեփէր տարիքի տեսակէտով մեծ տարբերութիւն մը չունէր։ Սակայն տարիքէն աւելի՝ անոր ազգութիւնն էր որ դեր կատարած էր իր նշանակումին մէջ, որովհետեւ Պօղոս Զ. Պապի նշանակէտներէն մէկն ալ Վատիկանի վարչութեան մէջ ոչ իտալացի կարտինալներու թիւը աւելցնել էր։ Կարտինալ Օթթավիանիէն յետոյ հրաժարեցաւ Վատիկանի արտաքին գործերու քարտուղարը՝ Չիքոնիանի, որ 85 տարու է, Կարտինալ Պէա՝ Եկեղեցիներու Միութեան վարչութեան պետ և Կարտինալ Մազելլա, «քամերլէնկ», որ պապին մահուան պարագային անոր փոխանորդութիւնը կը վարէ մինչեւ նոր պապին ընտրութիւնը։ Սակայն Կարտինալ Չիքոնիանի, որ Ամերիկայի մէջ 25 տարի պապական նուիրակ եղած է և Ուաշինկթընի մէջ շատ յարգուած է, առժամաբար իր պաշտօնը կը շարունակէ, նոյնպէս՝ Կարտինալ Պէա, որուն իբրեւ օգնական նշանակուած է պելճիքացի Կարտինալ Համէր։ Հրաժարած է նաեւ Կարտինալ Փիզարտօ (90 տարու)։

Հռոմէն առնուած 18 Յունուար թուով հեռագիր մը կ'ըսէ, թէ այս հրաժարականներու մէջ ամէնէն աւելի շահագրգռութիւն կ'արթնցնէ բացի Կարտինալ Չիքոնիանիի հրաժարումէն՝ ժողովուրդներու մէջ Հաւատոյ Տարածումի Միաբանութեան պետ Կարտինալ Աղաճանեանի հրաժարումը։ Աղաճանեան երիտասարդ էր տարիքով և չէր սպասուեր անոր հրաժարումին։ Անոր հաւանական յաջորդը կը նկատուի Ուակատուկուի (Վերին Վոլթա) արքեպիսկոպոս Կարտինալ Փօլ Զունկրանա։

Կարտինալ Աղաճանեան ծնած է Ախալցխա (Վրաստան), 1895ին։ Իր ուսումը ստացած է Հռոմ, Հաւատոյ Տարածման վարժարանին մէջ որ ծանօթ է Լէոնեան վարժարան անունով։ 1937 թուականին ընտրուած էր կաթողիկէ հայոց պատրիարք, 1946ին կարտինալի աստիճան ստացած էր Պիոս ԺԲ. Պապէն, պատրիարքական պաշտօնէն հրաժարած էր 1962 թուականին, և անկէ ի վեր կը մնար նախագահ Հաւատոյ Տարածման (փրոփականտա) Ժողովին։ Կարտինալ Աղաճանեանի մէջ խոր է հայ ազգային զգացումը, ատոր ապացոյցները տուած է իր կաթողիկոս-պատրիարքութեան շրջանին։ Իր քահանայութեան յիսնամեակը տօնեց անցած Դեկտ. 24ին, Լէոնեան վարժարանին մէջ, որուն մեծաւորն է և որուն եկեղեցիին մէջ քահանայ ձեռնադրուած էր։ Այս յոբելեանին առթիւ Պօղոս Զ. Պապը ղրկած էր գնահատական նամակ մը, ուր կը յիշէր թէ Կարտինալ Աղաճանեան «հայ եկեղեցւոյ զաւակն է, որուն ծառայութեան մէջ զինուած է որպէս պատրիարք» և վերջին (տիեզերական) ժողովին կ'աւելցնէր թէ «ան Վատիկանի չորս վարիչներէն մէկն էր և պատրաստեց միաբանական շարժումի վերաբերեալ վճիռները, այս բոլորին համար եկեղեցին երախտապարտ է իրեն»։

Երբ Կարտինալ Աղաճանեան կոչուեցաւ Հաւատոյ Տարածման Ժողովին նախագահութեան, ըսուեցաւ թէ Պիոս ԺԲ. Պապը ատով ուզեց պատուել արեւելքի քրիստոնեայ հին եկեղեցիները, որոնք մինչեւ այդ՝ ներկայացուած չէին Վատիկանի վարչական կազմին (Սէնթ Օֆիս) մէջ։ Յիշեալ Հաւատոյ Տարածման Ժողովին անդամ էր նաեւ ուրիշ արեւելեան եկեղեցւոյ պետ մը, սուրիական կաթոլիկներու պետը՝ «Անտիոքի պատրիարք» տիտղոսը ունեցող Կարտինալ Թափունին, որուն մահուան լուրը հաղորդեց Վատիկանէն առնուած հեռագիր մը 29 Յունուար թուով։ Սուրիոյ և Լիբանանի վրայ ֆրանսական հոգատարութեան շրջանին Կարտինալ Թափունի ազդեցիկ դէմք մըն էր, ոչ միայն կրօնական, այլեւ քաղաքական տեսակէտով։

Ծնած էր Մուսուլ, 1879ին, և քահանայ ձեռնադրուած 1902ին։ Դաստիարակուած Մուսուլի տոմինիքեան կրօնաւորներուն մօտ, եպիսկոպոս ձեռնադրուած էր Մարտինի թեմին վրայ։ Իր ժողովուրդը ջարդուեցաւ 1915ին, ինքը բանտարկուեցաւ նախ Մուսուլ և ապա Հալէպ, և դատուեցաւ թուրք պատերազմական ատեանի մը առջեւ, ֆրանսացիներու օգնած ըլլալու յանցանքով։ Ետ Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպանատան միջնորդութեան վրայ էր, որ ազատեցաւ մահէն։ Ու բանտարկուեցաւ քարայրի մը մէջ, ուր դարեր առաջ իբրեւ ճգնաւոր ապրած էր Սիմոն Սիւնակեացը. Զինադադարէն յետոյ նշանակուեցաւ եպիսկոպոս Հալէպի, ուր հաստատեց դպրոց մը, դարմանատուն մը և գաղթակայան մը 40 հազար սուրիացիներու համար, որոնք վտարուած էին իրենց երկրէն։ 1935ին Պիոս ԺԱ. Պապը իրեն տուաւ կարտինալութեան աստիճան և նշանակեց արեւելեան եկեղեցիներու միաբանութեան անդամ, ապա՝ անդամ Հաւատոյ Տարածման ժողովին։ Կը յիշուի թէ 1937ին, երբ Սուրիա անկախ դարձաւ, Կարտինալ Թափունի պայքարեցաւ քրիստոնեայ փոքրամասնութեանց իրաւունքներուն պաշտպանութեան համար։ 1955ին պաշտօնապէս այցելեց Փարիզ, և ընդունուեցաւ Զօր. տը Կոլի կողմէ։

Վատիկանի վարչակազմին մէջ զանազան հրաժարումներէ և նշանակումներէ յետոյ, այժմ Վատիկանի վարչութեան գլուխը գտնուող կարտինալներուն 12ը իտալացի են, իսկ 11ը՝ այլ ազգութեանց կը պատկանին։

Պօղոս Զ. Պապը վարչական բարենորոգումներու ձեռնարկեց 1963ին զանազան բաժանումներու պետերուն տեղ նշանակելով ուրիշներ։ Այս փոփոխութիւնները իրագործուեցան չորս տարուան համբերատար աշխատանքով։ «Ֆիկարօ»ի աշխատակից աբբայ Ռընէ Լորանթէն, այս հարցին յատկացուած իր 30 Յունուարի յօդուածին մէջ կ'ըսէ.— «Պօղոս Զ. պատմութեան մէջ պիտի յիշուի իբրեւ մէկը, որ չորս տարիէն նուազ կարճ ժամանակի մը մէջ իրագործեց դարերէ ի վեր բաղձացուած բարենորոգումները որոնց ձեռնարկած էին իր նախորդները,- Պիոս Ժ.էն մինչեւ Յովհաննէս ԻԳ. և չէին յաջողած»։

Պօղոս Զ. Պապի ուրիշ կարեւորագոյն մէկ գործն է արեւելեան Եւրոպայի համայնավարական երկիրներուն և Վատիկանի միջեւ բնական յարաբերութեանց վերահաստատման ձեռնարկը, սկսելով Եուկոսլաւիայէն։ Այս նպատակով է որ Ռումանիոյ վարչապետ Մաուրէր և Արտաքին գործերու նախարար Մանեսքու, օգտուելով իտալական կառավարութեան մօտ իրենց պաշտօնական այցելութեան պատեհութենէն, Յունուար 25ին այցելեցին Պօղոս Զ. Պապին։ Խօսակցութեան նիւթ եղած էր՝ գլխաւորապէս՝ աշխարհի մէջ խաղաղութեան և ժողո-

(Շար. տեսնել Դ. էջ)

ՄՈԼՈՐԵԱԼ ՈՒ ԿԱՐԳԱԹՈՂ ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ ՑԱՒԱԼԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլիսէն կը գրեն.—

Հայոց եկեղեցիին համար ցաւալի էջ մը փակուեցաւ՝ երբ օրերէ ի վեր անյայտ մնալէ, հանրային մտքին մէջ զանազան հարցականներ ստեղծելէ յետոյ, վերջապէս երեւան ելաւ Խորէն Եպիսկոպոսի գտնուած վայրը։

Ծանօթ է մեր ընթերցողներուն, թէ Խորէն Եպս., Փետրուար 9, Ուրբաթ օր անակնկալ կերպով անյայտացած էր և նկատի ունենալով որ ամուսնալուծեալ կնոջ մը անունն ալ խառնուած էր հարցին, բոլորին և բովանդակ համայնքին մտահոգութիւնը այն էր որ Խորէն Եպսկ. հոգեկան հիւանդ մը և մոլորեալ մը դարձած էր դժբախտաբար և անհրաժեշտ էր դիմել կարելի ամէն միջոցի, զինք տարհամոզելու անհեռատես ու անդարմանելի քայլեր առնելէ և իր վերադարձի բոլոր դռները փակելէ առաջ, զինք դէպի ուղիղ ճամբան առաջնորդելու համար։

Օրեր ամբողջ կատարուած փնտռտուքներէ յետոյ, վերջապէս մէկ (Փետր. 14) կէսօրին կարելի եղած է գտնել անոնց հետքը, ստուգելով որ անոնք տակաւին կը գտնուին Պեշիկթաշի Զըրազան պանդոկը։ Անմիջապէս նոյն վայրը փութացած են Պէյօղլուի թաղականութեան ատենապետ Պր. Թագւոր Գամէր, որ առաջին իսկ վայրկեանէն ամէն միջոցի դիմած էր գտնելու համար զինք և եպիսկոպոսի ամէնէն մտերիմ բարեկամներէն Տիգրան Գէորգեան, որոնք ժամերով կը խօսին իրեն, համոզելու համար թէ սխալ ընթացքի մէջ կը գտնուի։

Հակառակ այդ բոլորին Խորէն Եպս. անդրդուելի կը մնայ և կը պատասխանէ, թէ ինք այլեւս որոշած է իր ուխտը և հետեւաբար անկարելի է իրեն համար վերադարձ մը դէպի հոգեւոր կեանք։ Ան կ'աւելցնէ թէ իր որոշումը վերջնական է և այդ պարագան նամակով հաղորդած էր Պատրիարք Սրբազանին։

Այս տեսակցութիւններուն մէջ այլեւս յստակ էր, թէ Խորէն Եպս. առած էր դժբախտ ու վճռական քայլը և նկատի ունենալով այդ հարցին խառնուած կնոջ անունը ընդհանուր էր այն կարծիքը թէ աւելորդ աշխատանք պիտի ըլլար զինք փրկելու ճիգերը։

Անոնք որ ծանօթ են Խորէն Եպս.ի նկարագրի որոշ գիծերուն և խառնուածքին, անոնք լաւ կրնան գիտնալ թէ եպիսկոպոսը անգամ մը մտնելէ յետոյ այս անելին մէջ, այլեւս ինքն իրեն պիտի չվայելցնէր վերադառնալ հոգեւոր կեանքին և պաշտօնին։

Այս պայմաններու տակ Պր. Թագւոր Գամէր և Տիգրան Գէորգեան կը բաժնուին պանդոկէն և կացութենէն տեղեակ կը պահեն Ս. Պատրիարք Հայրը, որ իր կարգին կացութիւնը կը հաղորդէ Գերշ. Տ. Շահան Եպս. Սվաճեանի և կը թելադրէ որպէս զի թէ՛ Պատրիարքարանի անունով և թէ իբրեւ Կրօնական Ժողովի ատենապետ և օծակից եղբայր անմիջապէս այցելէ Խորէն Եպիսկոպոսին և կատարէ անհրաժեշտ թելադրութիւնները, և եթէ հնարաւոր ըլլայ՝ զինք անմիջապէս Պատրիարքարան առաջնորդէ։

Ժամը 21ին մօտ պանդոկ կը հասնի Գերշ. Տ. Շահան Սրբազան՝ իր եղբօր հետ և հոն կը գտնէ Խորէն Եպիսկոպոսի եղբայր Հայկը, որ ի զուր կը սպասէր իր եղբօր վերադարձին։

Այս կացութեան առջեւ Տ. Շահան Սրբազան հաղորդակցութեան մէջ կը մտնէ Ս. Պատրիարք Հօր հետ և կը տեղեկացնէ թէ Խորէն Եպիսկոպոս տեսնուած է Հիլթընի մէջ, Տ. Շահան Սրբազան անմիջապէս կ'երթայ Հիլթըն, ուր նախ կէս ժամ կ'ունենայ առանձին տեսակցութիւն մը և կը ջանայ համոզել զինքը՝ իր առած սխալ քայլէն հրաժարեցնելու համար։ Ինչպէս աւելի առաջ, Խորէն Եպսկ. Տ. Շահան Սրբազանին եւս կը յայտնէ, թէ ինք տուած է արդէն իր հրաժարականը և աշխարհական դարձած և հետեւաբար իրեն համար անկարելի է վերադառնալ եկեղեցականութեան։

Տ. Շահան Սրբազան մինչեւ ուշ ժամերուն կը մնայ Հիլթըն, բայց երբ կը տեսնէ թէ կը գտնուի անկարելիութեան մը դիմաց, կը բաժնուի պանդոկէն և ժամը 1ին կը հեռանայ։ Ս. Պատրիարք Հայրը որ մինչեւ գիշերուան այդ ժամը բարի լուրի մը կը սպասէր։

* * *

Մեր ընթերցողներուն արդէն ծանօթ է Պոլսոյ հայոց Կրօնական Ժողովին առած որոշումը, զոր հրատարակեցինք մեր Ուրբաթ օրուան թիւով։

* * *

Պոլսէն հասած վերջին թերթերէն կ'իմանանք, թէ թուրք լրագիրները կը շարունակեն զբաղիլ կարգաթող Անդրանիկ Էմիրզեանի (նախկին Խորէն Եպս.) սիրային արկածախնդրութիւնով, որ ցաւ եւ դառնութիւն պատճառեց ժողովրդային բոլոր խաւերուն։

«Հիւրրիյէթ» Փետր. 18ի իր թիւով կը գրէ.—

— Նախկին պատրիարքական փոխանորդը և իր սիրուհին, Զըրազան և Հիլթըն պանդոկներէն ետք, չորս օր ալ փակուեցան Սկիւտար Ֆըստըքաղաճի կողմերը տան մը մէջ։ Իրենց վերջին հասցէն էր Ֆըստըքաղաճը, Նաիմապէյ փողոց, թիւ 6, Տիկին Ախարթմանի երկրորդ յարկը. ուր իրենց օրերը անցուցին։ Պատրիարքական փոխանորդ Էմիրզեանը և իր սիրականը, Անահիտ Երթաշըրան, զգալով որ հայ համայնքը կը հետապնդէ զիրենք, աչքի զարկող այդ տեղէն ալ մեկնեցան և անյայտացան անծանօթ ուղղութեամբ։ Դրացիները կ'ըսեն թէ Ֆըստըքաղաճի այդ յարկաբաժինը Անահիտին կը պատկանէր։

— Հիմա միայն կղպանք մը մնաց դրան վրայ, կամացուկ մը աներեւոյթ եղան,- բոլն նոյն շէնքի բնակիչները և հետեւեալը պատմեցին.- Տիկ. Անահիտ մօտաւորապէս 35 տարեկան է, և ինք ամիս առաջ հոս եկաւ, երբ ամուսինէն բաժնուած էր։ Առանձին կ'ապրէր։ Դեռ մինչեւ երեք չորս օր առաջ, մօրուաւոր պատրիարքական փոխանորդին բնաւ չէինք հանդիպած։ Տիկ. Անահիտ երբեմն այցելուներ կ'ընդունէր, բայց այդ մօրուաւոր մարդը նոր տեսանք։ Քանի մը օր առաջ եկաւ և չորս օր փակուեցան իրենց յարկաբաժինը։ Տիկ. Անահիտ գնումներու համար ինք դուրս կ'ելլէր, և տեսանք որ նոր փականք մը առած էր և դրան վրայ զետեղած։ Լրագրավաճառը օրուան թերթերը դրանէն ներս կը նետէր, պատրիարքական փոխանորդն ալ կը ստանար զանոնք։ Երէկ եկող-գացողներ կային, բայց ոչ մէկուն դուռը բացին։ Գիշերն ալ անշշուկ հեռացան և ալ չվերադարձան։

Դրացիները կ'ըսեն թէ Տիկ. Անահիտ կը սիրէր հանգիստ կեանք մը վարել, և մտերմութիւն չէր մշակեր իր դրացիներուն հետ։ Շատ կը սիրէր շպարուիլ և հրապուրիչ ըլլալ։

«Հիւրրիյէթ» կ'աւելցնէ թէ կարգաթող եկեղեցականը ամէն օր մեքենայի մը կ'ապրի, և քաղաքիս ոստիկանութիւնն ալ կը զբաղի իր վիճակով։

* * *

«Արշամ» եւս կը զբաղի Էմիրզեանի խնդրով, և կ'ըսէ թէ ան հոգեւորականութենէ հրաժարած է և կը կենակցի Անահիտ Երթաշըրան անուն սիրուհիին հետ։ Երկուքին ալ հետքը գտնուած չէ տակաւին, և հայ համայնքի ծանօթ դէմքերը դադրած են այլեւս զիրենք փնտռելէ։

«Արշամ» տեսակցութիւն մը ունեցած է Անդրանիկ Էմիրզեանի եղբօր հետ, որ ըսած է.— Ան սքեմը թողուց այլեւս, պիտի ամուսնանայ, կը փափաքի որ զինք հանգիստ ձգեն։ Որոշած է պայքարիլ կուսակրօնութեան դէմ, և պիտի աշխատի որ այս սխալ օրէնքը բարեփոխուի և գոնէ իր յաջորդները հանգիստ ըլլան։

«Արշամ» կ'աւելցնէ թէ հայոց կրօնական կանոններուն համաձայն քահանաներու համար ամուսնութիւնը պարտաւորիչ է, իսկ վարդապետ և եպիսկոպոսներ պարտաւոր են կուսակրօն մնալ, ինչ որ ծանր անիրաւութիւն մըն է, և խնդիրը հասած է կաթողիկոսին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

Շնորհակալութեամբ ստացանք

1) Հ.Բ.Ը.Մ.ի «Ընդհանուր տեղեկագիրներ և հաշուեկշիռներ — 1958, 1959 և 1960 տարեշրջաններու» հատորը։

2) «Անկախ 67»ի Ձմրան թիւը։

3) Պէյրութի Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Կիրակնօրեայ դպրոցի «Դրազարկ» տարեգիրքին Ա. տարուան՝ 1967ի թիւը։

4) Սերովբէ Մխիթարեանի «Գաղութահայ Խնդիրները» հատորը, որ ուսումնասիրութիւն մըն է գաղութահայ իրական կեանքէ։

5) Արամ Գառոնէի «Գիրք մանուկներու համար» հատորը։

Հասցէն.— Նաւէքի Պօղոսեան, Նոյլպահար, Ճամշիտ փողոց, 18 Թեհրան, Իրան

ԾԻԾԱՂ

ՇԱՏ ՎՇՏԱՑԵՐ Է...

— Կատթոն, սիրելիս... Բան մը պիտի ըսեմ. բայց մի վշտանար։ Ուրիշ մը կը սիրեմ այլեւս, և քեզի պիտի վերադարձնեմ մեր նշանախօսութեան մատանին։

— Ահ...

— Ո՛չ, մի վշտանար։ Չեմ ուզեր որ վշտանաս։

— Շատ բարի։ Ի՞նչ է անունը, նոր սիրահարիդ։

— Չեմ ըսեր։ Կը վախնամ որ կ'երթաս և խնդրութիւն մը կ'ընես։

— Մի վախնար։ Մատանին իրեն ծախելու պիտի աշխատիմ պալքապէս։

ՄՏԵՐԻՄ ԶՐՈՅՑ

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԻ ՇՈՒՐՋ

Գրեց ՅՈՒԹՓ. ՌՈՊԵՐ ՃԵՄՊԵՃԵԱՆ

ԵՒ ԵՂԻՑԻ ԻԻ...

Սահիանեանի յօդուածէն տակաւին կը մնան երկու կարեւոր կէտեր։ Հեղինակը հակամեսրոպեան կը գտնէ նախկին իւ եւ երկտառ երկձայնի միօրինակօրէն յու հնչուող երկձայնի խիստեւը առանց նկատի առնելու, որ հին ուղղագրութեան մէջ իւ կը գործածուէր նմանապէս երկու տարբեր հնչիւններու համար. առաջ իւ՝ երկձայն յու ինչպէս՝ Իւզաբեր, Ցաւութիւն — և աւելի հազուադէպ անգամներ՝ միաձայն իւ, որուն հնչիւնը կը համապատասխանէ ֆրանսերէն u տառին — univers։ Կասկածէ դուրս է որ մեր լեզուին մէջ հինէն ի վեր ունինք այդ վերջին հնչիւնը ինչպէս հետեւեալ բառերու մէջ — սիւն, ձիւն, թիւր, հիւսիս, հիւրասէր, բիւր և այլն։

Վերոյիշեալ բառերը մեծ կէս դար յու-ով գրելը անշուշտ թէ շփոթութիւն ստեղծած է ու շատեր այս նոր հնչիւնաբանութեամբ սորված են սխալ հնչել Սյունիք, սփյուռք, Si-ounik, spi-ourk փոխան՝ Sunik, Spurk ի։

Արդ, իւ հնչիւնը մեր լեզուէն ջնջելը ոչ մի առաւելութիւն ունի ընդհակառակը, աղքատացում մը և յանկարծ՝ կ'աղքատացնէ ձայնաւորներու մեր պաշարը. ան նաեւ մեծ դժուարութիւններու կ'առաջնորդէ, քանի որ հայերէնի մէջ օր ըստ օրէ կ'աւելնան լատիներէնէ առնուած գիտութենական բառեր, որոնց մէջ յաճախ կը հանդիպինք իւ հնչիւնի։ Այս բառերը նոր ուղղագրութեամբ գրելու համար հարկ է անոնց հնչիւնն ալ փոխել և այլանդակել ու-նյու, nebuta-նեբյուլա, tunnel-թյունել։ Իսկ երբ նկատի առնենք օտարամուտ անհամար մեր անունները, դուրս կուգան նոյնքան այլանդակութիւններ-Կիւլլիւ Յակոբ կը դառնայ Գյուլլյու Հակոբ, իսկ Թիւթիւնճեան՝ Թյությունջեան. տէրը զայն կարդալուն պիտի շտապէր անունը փոխել։

Սահիանեան կողմնակից է որ գոնէ այն մի քանի բառերու համար, որոնք ունին իւ հնչիւնը, մենք պահենք հին ուղղագրութիւնը և գրենք — սիւն, ըսփիւռք, հիւր։

* * *

Հեղինակի վերջին քննադատութիւնը եւ-ի մասին է։ Աբեղեանի բարեփոխութեան մէջ՝ այս շաղկապի ուղղագրութիւնը կատարելապէս հնչիւնաբանուած էր ըստ մեսրոպեան սկզբունքի ու կը գրուէր յեւ։ Բայց և այնպէս, յետագայ վերափոխութեան մէջ նահանջ կատարելով՝ կրկին անգամ ընդունուեցաւ և երկտառ ուղղագրութիւնը։ Զարմանալին հոն է, որ առանց արդարացուցիչ պատճառի՝ նահանջը կը շարունակուի և այդ ալ Հայաստանի մէջ, ուր վերջերս նաեւ սկսած են վերստին գործածել եւ-ի միաձուլուած ձեւն ալ, և ոչ միայն առանձինն՝ որպէս շաղկապ, այլ նոյնիսկ բառամէջին — Լեւոն, սեթեւեթամ, արեւելք։

Համաձայն ենք Սահիանեանին որ «նահանջ չարից» և նոր բարդութիւն մըն է կատարուածը։ Մէկ կողմէ, նոր անգամ մը կ'աւելնայ հակամեսրոպեան երկձայն գիրերուն թիւին, և այս անգամ՝ եռաձայն. միւս կողմէ, երբ հազիւ ազատած էինք վ հնչիւնը տասը երեք գիրերու երկուքէն-և եւ-ինչ պէտք կար նոր մը ստեղծել։ Բաց ասոր, կը շարունակէ Սահիանեան, միաձուլուած և-ը չունի գլխագիր, ինչպէս որ բառին սկիզբը հանդիպելուն, հարկադրաբար կայ զայն գրելու երկու տառով-եվրոպա։ Այս բոլորը անըմբռնելի են անշուշտ։

Սահիանեանի վերջին երկու այս կէտերը ցոյց կուտան թէ —

ա) Պէտք ունինք և հնչիւնը պաշտօնապէս վերականգնելու, նախընտրաբար՝ միատառ։

բ) Երբեք կարիք չկայ միաձոյլ և գիրին։

Արդ, պահանջ և մասնակցութեամբ կ'առաջարկենք պաշտօնապէս, միաձոյլ և ամբողջ այս և տառը գործածել իւ հարազատ ձայնաւորի տեղ և գրել — սիւն կամ սյուն ի տեղ՝ սեն, բիւր կամ բյուր ի տեղ բեր, իսկ հիւսիս կամ հյուսիս ի տեղ՝ հեսիս։

Այս ձեւով, միանգամ ընդմիշտ ազատած կ'ըլլանք իւ հնչիւնը երկու կամ երեք տառերով գրելէ, իսկ հայ լեզուի հարազատ այս ձայնաւորի համար որպէս յատուկ տառ՝ ընդունած կ'ըլլանք հայկական ինքնուրոյն գիր մը, որ վաղուց տեղ գրաւած է մեր այբուբենին մէջ։

Այսպէս, ելք մէկ (ւ), մուտք մէկ (և). նոյնը կը մնայ մեսրոպեան այբուբենի հաշուեցոյցը։ Գալով այբուբենի մէջ նոր տառին տրամադրելիք գիրքին և անունին, ան կը գրաւէ ւ-ի թողած պարապ աթոռը և կը մնայ՝ համարիւ նոյնանուն. նախկին ա, բ, գ, ՅԻՒՆ, փ, ք-ի տեղ այժմ կը հնչուի ա, բ, գ, ԻՒՆ, փ, ք։

Երեք պատճառներ կան նախատեսելու թէ՝ նոր տառին վարժութիւնը մեծ դժուարութեան չի կրնար հանդիպիլ։

ա) Գծագրութիւնով և շատ մօտիկ է իւ-ի։

բ) Նոյնպէս մօտիկ է ան իր հնչիւնով։

գ) Որպէս իւ — ձայնաւորը յատկանշող տառ՝ սահմանափակ գործածութեան մը կանչուած ըլլալով միայն, ան շատ չի խանգարեր։

Աւելորդ է յիշել թէ և անբաղդատելիօրէն աւելի յարմար է քան յու. նաեւ աւելի յարմար է ան քան իւ գահաւորի երկտառը, քանի որ միաձոյլ եւ-ով յարգուած կ'ըլլայ նաեւ ձայնի միատառութիւնն ու տառի միաձայնութիւնը։

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

1.— Հայաստանեան գրականութեան հետեւելու մէջ արեւմտահայ ընթերցողին դժուարութիւնը կը ծագի մեծաւ մասամբ լեզուական և նոր բառամթերքի տարբերութիւններէն, իսկ ամէնէն աւելի տառերու հնչափոխութեան պատճառաւ. նոր ուղղագրութիւնը նուազագոյն չափով միայն պատասխանատու է, քանի որ ան հնչաբանական ոչ մի բարդութիւն չ'աւելցներ, ընդհակառակը կը պակսեցնէ։

2.— Համամտութիւն կը յայտնենք Ս. Սահիանեանի՝ թէ Մանուկ Աբեղեանի «Նոր ուղղագրութիւնը», թէեւ ոչ անթերի, ճնշող համեմատութեամբ մեսրոպաշունչ է. իսկ յետագայ վերափոխութիւնները — ինչպէս ե-ի և օ-ի վերականգնումը — յետադարձ են Մեսրոպի սկզբունքէն։

(Շար.ը տեսնել 4րդ էջ)

0206

ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԱՇՈՏ ՊԱՍՏԱԳՐԵԱՆ

Արձանի պատրաստութեան առթիւ Անարոնեանը ճանաչցրուել է Փարամաղի կեանքով, նրա ստեղծագործութիւններով և իր մտքում ձեւաւորել է նրա կերպարը, որ պիտի քանդակի նրա դէմքի վրայ, կոթողը վերջացնելուց առաջ։

Պրոֆեսոր Արարատ Ղարիբեանը ուզեց որ մեր խումբը այցելի որեւէ գիւղ, որպէսզի այն կարծիքը չկազմուի որ ամէն բան արւում է քաղաքների համար և գիւղը մնում է անտեսուած ու խաւարի մէջ։ Որոշեալ ժամին չորս ինքնաշարժներով շարժւում ենք նախ Դուինի աւերակների պեղումները նայելու և ապա՝ այցելելու մօտակայ գիւղերից մէկը։

Ճանապարհը անցնում է բերրի, մշակուած դաշտերով. ցորենի արտերին միանում են ծխախոտի անկարանները և խաղողի այգիները, որոնց տունկերը անցում են բերրի ծանրութեան տակ։ Հայաստանում բամպակի մշակութիւնը գրեթէ վերջացել է կառավարութիւնը չի քաջալերում, որովհետեւ նուազ հասութաբեր է, համեմատելով խաղողի կամ պտուղների մշակութեան։

Մէկ ժամ շրջեցինք ու դիտեցինք Դ. դարու Հայաստանի մայրաքաղաքներից Դուինի աւերակները և կատարուած պեղումները։ Հայաստանի հնամայրագիտական ուսանողներից կազմուած մի խմբակ, իրենց ուսուցչապետի գլխաւորութեամբ, տարիներ է վեր լծուել են այս շնորհակալ գործին։ Ցայտնաբերուել են մի շարք կարեւոր շէնքերի տեղը և հետքերը, ինչպէս օրինակ՝ Կաթողիկոսարանը, Մայր Տաճարը, Արքունի պալատը եւայլն։ Պեղումներից դուրս հանուած առարկաները, մեծ կամ փոքր, խմբով դարսուած են մասնաւոր մի սենեակում, որ հանդիսանում է մի տեսակ ժամանակաւոր թանգարան, որտեղից յետոյ փոխադրում են Երեւան։

Մեր կարաւանը շարժւում է այնուհետեւ դէպի մօտակայ Այգեզարդ գիւղը։ Այս շրջանի գիւղերը բոլորովին նոր անուններով են կնքուել — Այգեձոր Այգեշատ Այգեստան և նման գեղեցիկ անուններով որոնք փոխարինել են նախկին թրքաանուններին՝ Ղամարլու, Համամլու, Ալիբէգլու եւայլն։ Մեր այցելած գիւղը նախապէս կոչւում էր Դարղալու, որ նշանակում է ոտքկանանուտ պարսկական տիրապետութեան ժամանակ այդ գիւղը եղել է շրջանային կենտրոն։ Ուրեմն Դարղալու նախկին գիւղը որ նախապէս աղքի, ցեխի, թշուառութեան բոյն էր, ուր դպրոց ասուածը եկեղեցուն կից մի խուց էր, ուր ծալլապատիկ մանուկները կը նստէին պաղ խսիրի վրայ, այսօր դարձել է Այգեզարդ ողանչելի գիւղը։

Ասֆալտէ լայն ճանապարհը մեզ տանում է գիւղի կենտրոնը, ուր գտնւում է չորս յարկանոց վարդագոյն տուֆից շինուած յարմարաւէտ դպրոցի շէնքը։ Դպրոցի մուտքին հանդիպում ենք հաշի դադարին տուն գնացող մանուկների խուռներամ խմբերին։ Տամհամեալ է դպրոցը և եթէ նկատի ունենանք որ խորհրդային Միութեան մէջ պարտադիր ուսումը տարածւում է մինչեւ երկրորդական դըպրոցը, ուրեմն այդ գիւղում մեծ մասամբ միջնակարգ կրթութիւն ստացած՝ երիտասարդներն են որ կառավարում են ամէն բան։ Դպրոցին կից շինուել է գեղեցիկ աղբիւր յուշարձան՝ Հայրենական պատերազմում ընկած իրենց գիւղացի հերոսների յիշատակին, բոլորի անունները վրան փորագրուած՝ ծննդեան և մահուան թուականներով։ Դպրոցի դասարանները շատ ընդարձակ, մաքուր և լուսաւոր էին, ուր ուսանում են 1330 աշակերտներ։ Այգեզարդը ունի ընդամէնը 600 տուն....

Դպրոցի մարզանքի մի սրահում մի խումբ գեղատի աղջիկներ շատ խանդավառութեամբ պասքէթպոլ էին խաղում. այնքան խանդավառ որ մեր ներկայութեանը ոչ մի կարեւորութիւն չտուեցին, և շարունակեցին իրենց խաղը։

Դպրոցից քիչ հեռու, հիանալի մի պարտէզի մէջ գտնւում էր Կուլտուրայի Տունը, ինչպէս Հայաստանում ընդունուած է ասել, որ համապատասխանում է մեր ակումբ բառին։ Ընթերցասրահ, գրադարան, դասախօսութիւնների և ներկայացումների սրահ, ինչպէս նաեւ վարչական և այլ մի քանի սենեակներ։ Սրահի մի անկիւնում դրուած են բազմաթիւ մեծադիր նկարներ՝ զանազան մակագրութիւններով։ Այգեզարդ գիւղից ելած մեծ դէմքերի նկարներն են — ակադեմիկոս, պրոֆեսոր, զօրավար և այլն, որոնցով հպարտանում են նորահաս երիտասարդները, բայց մանաւանդ՝ տարեցները։

Ը.

Դուինի պեղումներին և Այգեզարդի կրթական հաստատութիւններին տուած մեր այցելութիւնը պիտի վերջանար գեղեցիկ մի հաշկերոյթով, որ կազմակերպել էին Պրոֆ. Ղարիբեանի հայրենակիցները, նախապէս լուր ունեցած լինելով մեր շրջապտոյտի մասին։ Այդ հաշկերոյթը հիանալի կերպով ներկայացրեց հայ գիւղի ներկայ ապրուստը և կենսամակարդակը։

Երկյարկանի կոկիկ մի տան երկրորդ յարկը առաջնորդեցին մեզ, ուր մէկիկ մէկիկ ներկայացան տան անդամները և գիւղի երեւելիները։ Ժամանակին երբ խօսք լինէր գիւղի երեւելիների մասին, կը հասկցուէր գիւղի քահանան, վարժապետը գիւղապետը, գզիրը և այլն։ Ներկայիս այդ հասկացողութիւնը փոխուել է և «մեծեր» ասելով հասկացւում է Կոլխոզի նախագահը, իր տեղակալը, կուսակցութեան քարտուղարը և այլն։ Ապա առաջնորդեցին հաշարանը, ուր սեղանը ծանրաբեռնուած էր ամէն տեսակ համադամ ուտելիքներով։ Քիչ յետոյ ներս բերին աւանդական «Խորովի»ն, որ մեծ մի ուլ է, թոնրի մէջ կախուած և այնպէս եփուած։ Սեղանի շուրջ հաւաքուած էին շուրջ քսան հոգի, որոնք յարձակուեցին և մի քանի վայրկեանում ծուատեցին ախորժահամ խորովին։ Նրան յաջորդեց Երեւանի հռչակաւոր «Կոլոլակ»ը, քարի վրայ ծեծուած մսէ մի գունդ, մէջը պլպերով համեմուած։ Մինչ մենք պատրաստւում էինք մեկնելու հաշարանը լցուեց խորովածի անոյշ բոյրով, շիշ քէպապ.... Անձգլուխ մէկ մէկ շամփուրի հաշուով մեր առջեւ դրին գառնուկի մսից պատրաստուած խորովածը, որ այլեւս չունեցաւ այն ջերմ ընդունելութիւնը, ինչ որ խորովին... որովհետեւ այլ եւս ամէն մարդ կուշտ էր։

Սեղանը տնքում էր գինու, քոնիակի և հանքային ջրերի ծանրութեան տակ։ Հայաստանում հիմա պատրաստւում են շատ ընտիր և ախորժահամ պտղաջրեր, որ իրենք լիմոնաթ անունն են տալիս. տանձի, խնձորի, ծիրանի հիւթերից պատրաստուած այդ ախորժահամ ըմպելին շատ տարածուած է նաեւ Հայաստանից դուրս։ Ճաշին յաջորդեց հոխ պտղասեղանը, որից յետոյ մեկնեցինք դէպի Երեւան, ուր Արմենիա պանդոկում Սփիւռքահայ Մշակութային Միութիւնը ի պատիւ Վեհափառի և իր հիւրերի կազմակերպել էր մեծ հաշկերոյթ։

(Տար. 7)

Անցեալին... Այսօր

4 ՄԱՐՏ 1947

ՎԱՀՐԱՄ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ ՕԹԵԼԼՕՆ

21 տարի առաջ այսօր, 4 Մարտ 1947ին, Հալէպէն թերթերը կ'արտատպէին Երեւանի «Սովետական Հայաստան» օրաթերթի մէկ տեղեկութիւնը՝ անզուգական դերասանապետ Վահրամ Փափազեանի Օթելլոյին մասին։ Այնտեղ կ'ըսուէր —

Փափազեան այսօր աշխարհի համբաւաւոր դերակատարներից մէկն է։ Երկու հազարից աւելի անգամ նա խաղացել է Օթելլոյի դերը։ Եթէ նման բան լինէր Փափազեանի Օթելլոն իր ծագման օրից այսօր ենթարկել ժամանակագրութեան, կը տեսնայինք կերպարի խռովական տարհանական մշակման եւ նրբանկատութեան փոխատար պատկերը, թէեւ այդ մշակման իւրաքանչիւր էտապին այդ դերակատարումը թողել է կատարեալ եւ ամբողջական տպաւորութիւն։ Փափազեանը Օթելլոն հասցրել է դերագոյն պարզութեան։ Եթէ կարելի է ասել, նրա Օթելլոն ժողովրդական է մտայնի եւ գիւղածրաներ, հասած է այդ կերպարի բնմականացման հանրապետական մակարդակին։ Մենք տեսնում ենք խոյաձեւերի, մենամարտութիւնների ամպոխի մեծ կրատահուլներ, որ որոնք կը բացեն մի քանի Օթելլոներ։ Նրա Օթելլոն այլեւս դարձել է ողջոյն, դառնում է գիտութիւն, որ մանրամասն ուսումնասիրութեան եւ քննութեան կարիք ունի։

Փափազեանի արուեստը մտածուած ունի։ Նա մեր հոգու մէջ է մըտնում ոչ թէ աստիճանաբար, այլ՝ անմիջապէս։ Փափազեանը արտացոլում է սոսկ մարդը, այլ այն մարդը, որի մէջ արտացոլում են մարդիկ եւ միջավայրը։

(Հալէպ) Տ. Կ.

ՆԵՏԱԲՐԲՈՒԿԱՆ

Միացեալ Նահանգներու մէջ «Կելլի» հանրային կարծիքի հաստատութիւնը վերջերս քննութիւն մը կատարած է տեսնելու համար թէ Ամերիկայի մէջ հիացումի արժանի թիւ մէկ դէմքը ո՞վ է։ Քննութենէն երեւան ելած է, որ այդ անձը նախկին նախագահ Այզընհաուըրը կը հանդիսանայ։

* * *

Համայնքի ծննդաբանական հաստատութեան համաձայն, ձուկերն ալ մարդոց պէս աղմուկին չեն տոկար։ Ձուկերը կը հիւանդանան ոչ միայն ջուրի աղտոտութենէն, այլեւ մեքենաշարժ նաւակներու և օդանաւ սաւառնակներու պտուտակներու աղմուկէն։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԻՆՉՊԷ՛Ս ԿԸ ՏԻՐԱՊԵՏԷ ԹԱՅԼԱՆՏԻ

Նիւ Եորք Թայմզ գրէ.– Թայլանտ, որ անցեալին մէջ Ասիոյ Վենետիկը կը համարուէր, այսօր հաճոյքի և հեշտասիրութեան ժամադրավայր մը եղած է Ամերիկացիներուն համար, որոնք հոն կը մոռնան իրենց քաղաքական տաղտուկները։ Այն զինուորները, որոնք արձակուրդ կը ստանան Վիեթնամի դժոխքէն, իրենց շունչը կ'առնեն Պանքոկի տարաշխարհիկ մթնոլորտին մէջ և երազային վայրեր կ'ունենան։ Կ'անցնին լուսավառ պողոտաներէն, գմբէթաւոր աղօթատեղիներու, մեհեաններու առջեւէն, և գիշերային հեշտարանները բոլորովին տարբեր հրապոյր մը ունին։ Ամէն ամիս 4000 Ամերիկացի զինուոր Վիեթնամէն Թայլանտ կը փութայ, արձակուրդը հոն անցընելու և պատերազմի զարհուրանքը մոռնալու համար։

Թայլանտի ամերիկեան խարիսխներուն մէջ ալ երեսուն հազար զինուոր համախմբուած են։ Զանոնք կը տեսնէք գիշերային զբօսավայրերու, գինետուներու, երգեցիկ իջեւաններու մէջ, որոնք իրենց գոյնզգոյն լապտերներով խորհրդաւոր երեւոյթ մը կը ստանան։ Ամերիկա հեշտանքի ճամբով կը կիրարկէ իր ասիական քաղաքականութիւնը Թայլանտի մէջ, որ Վիեթնամի ռազմաճակատին մէկ ծայրամասը կը նկատուի։ Ամերիկացիք հետզհետէ թափանցեցին և հաստատուեցան այդտեղ, բայց տեղացիք այլեւս չեն ծածկեր իրենց դժգոհութիւնը, և վրդովուած են խորհելով որ Վիեթնամի հրդեհը կը տարածուի մինչեւ իրենց երկիրը։ Առաջին առթիւ, Թայլանտի ժողովուրդը լայն ասպնջականութիւն ցոյց տուաւ Ամերիկացիներուն և երկրի դռները բացաւ անոնց առջեւ, բայց այժմ դժգոհ է և կը բողոքէ նոյնիսկ, տարիելով որ Թայլանտ հետզհետէ կը դառնայ ամերիկեան գաղութ մը։ Մանաւանդ լուսամիտ դասակարգը և ուսանող երիտասարդութիւնը չեն ծածկեր իրենց վրդովմանքը, և խեթիւ կը նային Ամերիկացիներու ներկայութեան։

Թերեւս քաղաքական տեսակէտով Թայլանտի ժողովուրդը արժանապատուութեան խնդիր մը կը նկատէ այս պարագան, բայց տնտեսական և ելմտական մասէն զատ հաճոյասիրութիւնը յաճախ ծանր կը կշռէ քաղաքական նկատումներուն վրայ։ Մանաւանդ գեղջուկ դասակարգը ժպտադէմ կը դիմաւորէ Ամերիկացիները, որ Թայլանտցիներուն կը բերեն ամէն տեսակ զարգացում, հեշտագին կեանք մը, բարօրութիւն և հարստութիւն։ Պաշտօնեաները և գիւղացիները զէնք բռնած են իրարու դէմ, դասակարգային պայքարի մը յանգելու աստիճան։ Ամերիկա անոնց տնտեսական ապահովութիւնն է որ կ'երաշխաւորէ և միւս կողմէ ամբարտակ մը կ'ուզէ կանգնել Թայլանտի մէջ, Վիեթքոնկի և Հիւսիսային Վիեթնամի թափանցումէն զայն զերծ պահելու համար։ Վերջերս Վիեթքոնկի հայդուկները ջանքեր կը թափեն այս ուղղութեամբ, բայց ամերիկեան զօրքը անկղէտ կը հսկէ Թայլանտի իր ամրաշէն խարիսխներուն մէջ։

Քաղեց՝ Ս. ՎԱՐԴԵԱՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ ՎԱՏԻԿԱՆԷՆ

(Շար. Բ. էջէն)

վուրդներու միջեւ բարւոք յարաբերութեանց պահպանումը։ Այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական յայտարարութիւն մը կ'ըսէ. «Ս. Պապը իր այցելուներուն հետ խօսեցաւ Ռումանիոյ եկեղեցիին կացութեան մասին և յայտնեց իր սիրոյ և յարգանքի զգացումները ռումանական ազնիւ ազգին»։

Այս առթիւ ֆրանսական մամուլի թղթակիցները կը շեշտեն թէ Վատիկան կը հետապնդէ զանազան երկիրներու և վարչակարգերու միջեւ փոխադարձ հասկացողութեան և մերձեցումի քաղաքականութիւն մը Այսօրուան աշխարհին մէջ այս հարցերը, որոնք գոյութիւն ունին մարդերու միջեւ, կը լուծուին՝ եթէ մարդիկ ունենան յարգանք կրօնքի հանդէպ և մտահոգուին խաղաղութեան համար։

Ռումանիա ունի իր ազգային եկեղեցին, իր ինքնագլուխ հոգեւոր պետով, որ Պուքրէշի պատրիարքն է բայց կան կարեւոր թիւով կաթոլիկներ, որոնք չէին օգտուեր բոլոր ազատութիւններէն. վերջին տարիներուն նոյնիսկ անոնց եպիսկոպոսներէն ոմանք խստութեանց ենթակայ էին։ Վատիկան ուզելով հաստատել իր պաշտօնական յարաբերութիւնները ռումէն կառավարութեան հետ, կ'ուզէ նաեւ հարթել այդ դժուարութիւնները։

(Փարիզ)

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐԸ ՍՓԻՒՌՔ

(ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ)

Բ.

Գրեց ՎԱՐԴԳԷՍ ՀԱՄԱԶԱՍՊԵԱՆ
(Դոցենտ, Պատմ. Գիտութիւնների թեկնածու)
(Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէի Նախագահ)

1950ական թուերին Պէյրութում հրատարակուող «Մեր նշանաբանն է յառաջ» չորաթերթի շուրջ հաւաքուեցին մի խումբ երիտասարդ եւ տաղանդաւոր արձակագիրներ ու բանաստեղծներ, որոնք հայրենասիրական թարմ շունչ մտցրին սփիւռքահայ գրականութեան մէջ։ Նրանք կազմեցին «Գրական շրջանակ»ը, որը ղեկավարեցին յայտնի բանաստեղծ Պաւնէկ Ազգուրեանը եւ արձակագիր Արմէն Դարեանը։ Սկզբնական շրջանում նրանք հրատարակեցին «Մեր նշանաբանն է յառաջ»ի գրական էջերը, իսկ երբ չորաթերթը փակուեց, 1965 թուից սկսեցին հրատարակել «Էջեր գրականութեան եւ արուեստի» պարբերաթերթը։

Գրական շրջանակի գլխաւոր նպատակն է սփիւռքահայ գրականութեանը նոր աւիւն եւ ուժ ներարկել հայրենական գրականութեան ոգով։ Այդ նկատառումով էլ հետզհետէ աւելի ամրապնդւում են փոխադարձ գրական կապերը։

Իրանի հայ գրողների միութեան շուրջ համախմբուած են «Նոր էջականներ»ը Մանուէլ Մարութի ղեկավարութեամբ։

ԱՄՆում որոշ աշխատանք է կատարւում հայ գրականութեան բարեկամների միութիւնը, որը աւելի շատ գրականութեան փոխանակման միութիւն է, իսկ միւս երկրներում գոյութիւն չունի եւ ոչ մի միութիւն։

Սփիւռքահայ գրողները ստեղծագործում են շատ ծանր պայմաններում եւ ոչ մէկը հնարաւորութիւն չունի իր գրական վաստակով շատ թէ քիչ ապահով կեանք ստեղծել։ Այնպիսի տաղանդաւոր գրող, ինչպէս Շահան Շահնուրն է, իր ստեղծագործութեան ծաղկման շրջանում ստիպուած եղաւ ծերանոց մտնել։ Գրքերը գրւում են, սակայն դնելով պակասում են ընթերցողները։ Հայ նոր սերունդը, սովորելով օտար լեզուներ, գերադասում է ընթերցել (եթէ ընթերցում է) օտար լեզուներով գրուած գեղարուեստական գործերը եւ հազուադէպ է հայ գրողի ստեղծագործութիւններին դիմում։

Ֆրանսահայ գրողները գրում են, թէ ինչպէս գրքերը տպում են շատ փոքր տպաքանակով (300–500 օրինակ), այդ տպաքանակից էլ վաճառւում են մի քանի օրինակներ եւ իրենք ստիպուած են նոր գործերը որպէս նուէր մեծ մասամբ ուղարկել ծանօթներին եւ բարեկամներին։

«Հայաստան» հրատարակչութիւնը, վերջին տարիների ընթացքում լուրջ աշխատանք կատարեց սփիւռքահայ գրողների գործերի հրատարակման ուղղութեամբ։ Տասնեակ հազար տպաքանակով լոյս տեսան Վ. Թէքէեանի, Վահէ Վահեանի, Ա. Ծառուկեանի, Ա. Անդրէասեանի, Զ. Դալլաքեանի, Սեմալի, Ա. Դարեանի, Աւ. Ալիքսանեանի եւ ուրիշների գործերը։

Հանդէս գալով սովետահայ գրողների համագումարում, բանաստեղծ Գ. Ազգուրեանը ասաց.

«... Սփիւռքահայ գրողին կարելի չէ ըմբռնել, եթէ ոչ հայրենի հողը գոնէ այդ հողին ներքին ուժը, անոր ներշնչած ինքնավստահութիւնը։ Սփիւռքահայ գրողը հայրենիքից ստանում է եւ մէկը, եւ միւսը»։

ՍՓԻՒՌՔԱՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ՕՋԱԽՆԵՐԸ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐԸ

Օտար ափերում հայապահպանութեան գործին հայ դպրոցի եւ հայ գրականութեան հետ մեծ չափով նպաստում է նաեւ հայ երգը, պարը, թատրոնը, երաժշտութիւնը, կերպարուեստը եւ այն ամէնը, ինչ յիշեցնում է հայը եւ հայրենիքը։ Հայ գաղթօջախներում բազմաթիւ են մանուկների եւ մեծերի հայկական քառաձայն խմբեր, երգ ու պարի անսամբլներ, ժողովրդական գործիքների նուագախմբեր, մեծ ու փոքր թատերախմբեր։

Միայն Պուլկարիայում գործում են չորս քառաձայն եւ երկու երգի պարի խմբեր, իւրաքանչիւր խմբում մասնակիցների թիւը 70ից պակաս չէ։ Հետաքրքրականն այն է, որ երբեմն այդ խմբերին մասնակցում են ընտանիքի երեք սերնդի ներկայացուցիչները, իսկ որոշ խմբերում՝ ամբողջ ընտանիքներ։

Ֆիլատելֆիայում 1960 թուականին 60 անդամաւոր երիտասարդներ հիմք դրեցին «Բնար» երգչախմբին։

Ֆրանսայի Մարսէլ քաղաքում ակտիւ գործում է երիտասարդական քառաձայն խումբը։ Քիչ հետաքրքրութիւն չի ներկայացնում Պոլսոյ «Համազգային երգչախումբը»։ Այս խմբի հետ յաճախ ելոյթներ է ունեցել ԱՄՆի նշանաւոր երգահան Ալան Յովհաննէսը։

Կահիրէում կազմակերպուել է «Թաթուլ Ալթունեան» երգչախումբը՝ երգահան Եղուարդ Ցակոբեանի ղեկավարութեամբ։

Մեծ յաջողութեան հասաւ Պէյրութի երգի-պարի անսամբլը, որի անգերազանցելի նուագը, պարը, ժողովրդական երգի անթերի կատարումը խմբին բերեց Լիբանանի մրցութեան առաջին տեղը։ Երգչախմբային եւ հայ պարարուեստը տարածւում է նաեւ այլ գաղթավայրերում։

Սփիւռքը հարուստ է նաեւ անհատ կատարողներով, մեծ ճանաչում գտած արտիստներով։ Ձնայած նրանց մի մասը իրենց կապուած չեն զգում հայ համայնքին, սակայն ճանաչում են Հայաստանը եւ հայրենիքը, յաճախ պարծենում են իրենց հայ ազգութեամբ, այցելում Հայաստան եւ հանդիպելով ջերմ ընդունելութեան, ամրացնում իրենց սէրը ժողովրդի նկատմամբ։

1965 թուականին հայրենիքում հիւրախաղերով հանդէս եկաւ Լուսին Ամարան, որն համարւում է մեր ժամանակի մեծագոյն օփերային երգչուհիներից մէկը։ Շատ երաժշտագէտներ Լուսին Ամարային համարում են «կախարդող» մի երգչուհի, որի հմայիչ ձայնը լի է թովչութեամբ ու պաթոսով, զգացմունքների խոհեմականութեամբ։

Եւրոպայի մայր ցամաքում, ինչպէս նաեւ մեզ մօտ, լայն ճանաչում է գտել նաեւ Շառլ Ազնաւուրը, որը թէեւ Փարիզում է ծնուել, սակայն օրօրոցից լսել է հայերէն երգեր, իսկ մանկութեան ու պատանեկութեան շրջանում նրանից անբաժան եղել հօր՝ Միշայի թառի նուագն ու Սայաթ-Նովայի երգերը։

Աշխարհահռչակ բանաստեղծը, երգահանը, երգիչը միաժամանակ նշանաւոր դերասան է։ Շառլը իր երգի եւ բանաստեղծութեան մասին ասում է. «Իմ երգերը միշտ տխուր են, սակայն ես բնաւորութեամբ ուրախ եմ։ Սիրում եմ խնդալ եւ կատակել... Իմ տխրութիւնը ժառանգական է, ես հայ եմ, իսկ մենք շատ զգայուն ենք ուրիշի նոյնիսկ փոքր դժբախտութեան նկատմամբ»։

(Շար. 31)

0207

Դէպի Համայնավար Գագաթի Վեհաժողով

ՊՈՒՏԱՓԵՇԹ (Տեղեկատու Գործակալութիւններ)— Պուտափեշթի մէջ գումարուող համայնավար խորհրդակցական համաժողովը Հանոյի եւ Հարաւային Վիեթնամի Ազգային Ազատագրական ճակատին պատգամներ ուղղեց անոնց խոստանալով կարելի ամէն օժանդակութիւն՝ ամերիկեան զաւթողութեան դէմ իրենց պայքարին համար: Ժողովը թելադրեց կը կանչէ խաղաղութիւնը հաստատելու համար համայնավարներուն ներկայացուած պայմաններուն եւ զանոնք որակեց իբր Վիեթնամի տագնապին լուծման միակ միջոցը: Ժողովը պահանջեց ամերիկեան ռմբակոծումներուն եւ յարձակողական այլ բոլոր արարքներուն դադրեցումը, անմիջապէս եւ առանց պայմանի:

Համայնավար համաժողովը ըսաւ, թէ թէեւ ամերիկեան զաւթողութիւնը պարտութիւն պարտութեան ետեւէ կը կրէ, Ուաշինկթըն կը սպառնայ պատերազմին տարողութիւնը ընդլայնել, մինչեւ հիւլէական զէնքերու գործածութեան, աշխարհը դնելով հիւլէական համաշխարհային պատերազմի մը վտանգին առջեւ:

Ժողովը կը շարունակէ իր նիստերը: Այս տարի համայնավար գագաթի վեհաժողով մը գումարելու Ս. Միութեան առաջարկը աւելի եւ աւելի համաձայնութիւն գտաւ: Ժողովին ամենօրեայ ծանուցագիրը կ'ըսէ, թէ այդ ժողովին համար մինչեւ հիմա ընտրութիւնը կեդրոնացած է Մոսկուայի վրայ, իբր վեհաժողովի վայր:

Ֆրանսայի, Իտալի եւ Պելճիքայի համայնավար կուսակցութեանց պատուիրակութիւնները համաձայնութիւն յայտնած են վեհաժողովին գումարման համար: Կարգ մը պատուիրակութիւններ առաջարկեցին որ վեհաժողովին նախապատրաստութեան համար մշտական քարտուղարութիւն մը կազմուի:

Լեհական, արեւելեան գերմանական եւ Ֆրանսական պատուիրակութիւններն կարգ մը անդամներ Չինաստանը քննադատեցին, յաճախ սակայն անուն չտալով:

Պուտափեշթի լրատուական աղբիւրները յայտարարեցին թէ վիճաբանութիւն մը ծագած էր սուրիական համայնավար կուսակցութեան ներկայացուցիչ Խալէտ Պէկտաշի եւ Ռումանիոյ պատուիրակ Փոլ Նիքուլեսքուի միջեւ, երբ Պէկտաշ Ռումանիան ամբաստանած էր «Իսրայէլի աջակցութեամբ»:

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽԼԻՐԴԻ ԴԷՄ ՆՈՐ ԴԵ՞Ղ ՄԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ (ԵՓԻ)— Սովետ գիտնական Փրոֆ. Ալեքսանդր Բուդին յայտարարեց, թէ սովետ գիտնականները յաջողած են պատրաստել դեղ մը «ճառագայթածին թոյներ» որոնք կը յարձակին խլիրդային բջիջներուն վրայ, առողջ բջիջներուն վրայ չազդելով:

Այդ դեղերը մանաւանդ փորձուած են մուկերու վրայ:

Փրոֆ. Բուդին ըսաւ, թէ այդ «թոյն»երէն սրուկ մը կը խեղդէ այն բջիջները՝ որոնց մօտ խլիրդային փոփոխութիւններ յառաջացած են բայց չէզոք կը մնան առողջ բջիջներուն նկատմամբ եւ չեն դպիր անոնց:

«ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ» ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄԻՆ-ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Հ.ՈՒ.Մ. 1915

Միջխաղամային Երիտասարդական Փառատօն

ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՄԲ

ՏԻԱՐ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՄԲ

"ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ" ՀԱՅ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԱՐՄՆԻ

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ

ԳԱՀԻՐԷԷՆ — ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, ԿՈԿԱՆԵԱՆ ՍՐԱՀԻ, Հ.Բ.Ը.Մ.Ի ԵՒ Հ.Մ.Ը.Մ.— ՆՈՒՊԱՐԻ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱՅԷՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի, Հ.Բ.Ը.Մ.Ի ԵՒ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՎԵՐԻՆ ՄԱՐՄՆԻ:

Շաբաթ, 9 Մարտ 1968, երեկոյեան ժամը 5·30ին

SALLE PATRIARCALE GREC — CATHOLIQUE

5, RUE ABBAS EL HALAWANI

(Իպահիմիէի ճեռագրատան կից)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՕՐՈՒԱՆ ԲԱՆԱԽՕՍ

ՊՐ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԳԱՐԱՅԵԱՆ

(Ցատկապէս հրաւիրուած Գահիրէէն)

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ապա՝ երեկոյեան ժամը 9էն սկսեալ

Երիտասարդական մեծ Պարահանդէս

«ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ»Ի ՆԱԳԻ ՏԱՆԻՒԼԻ ՄՐԱՀԸ

ԱՌԱՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ

LES ARISTOCRATES

ԽԱՆԴԱՎԱՌ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

ԸՆԴՀ. ՄՈՒՏՔ 16 Ե.Դ.

Սեղանները ապահովելու համար դիմել քարտուղարութեան

Հեռ. 26202

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի Հայ Աղքատաց Հոգաբարձութիւնը այսու կը ծանուցանէ իր նպաստընկալ ընտանիքներուն, թէ բժշկուհի Աստղիկ Մանաւեան սիրայօժար կերպով և ձրիօրէն յանձն առած է դարմանել իրենց երեխաները, իր անձնական դարմանատան մէջ, Երկուշաբթի և Ուրբաթ օրերը, կ.ա. ժամը 9էն 10:

Հասցէ.— Էմատ էլ Տին փողոց թիւ 11, եռիվական շէնք:

Նուիրատուութիւններ

Այրի Տիկին Զարուհի Թողաթլեան եւ զաւակները Հրայր ու Շահան, իրենց պաշտելի ամուսնոյն եւ հօր սըր. Միհրան Թողաթլեանի կսկծալի մահուան քառասունքին առթիւ եւ անոր խնկելի յիշատակին, կ'ընեն հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

«ԱՐԵՒ»ին	500
«Տիգրան Երկաթ» Մշակ. Միութ.	500
Հայ Ազգ. Հիմնադրամ Աղեքս.	500
Աղեքս. Աղքատախնամին	500
Պօղոսեանի ճաշի սեղանին	500
«Տիգրան Երկաթ»ի Ուս.ին	300
Հ.Բ.Ը.Մ. Աղեքս.	300
ՌԱԿ Աղեքս. Ակումբին	300
Հ.Մ.Ը.Մ. Աղեքս.	200

ՈՒՂՂԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

(Տար. Բ. էջէն)

3.— Բոլորովին անհիմն է այն վարկածը, թէ սփիւռքը միակամօրէն դէմ է Աբեղեանի բարեփոխութեան ու վերադարձ կը պահանջէ հին ուղղագրութեան: Նոր ուղղագրութեան մանաւանդ պէտք ունի սփիւռքը, մայրենի լեզուէն հեռանալու վրայ եղող իր նոր սերունդը տակաւին կարենալ համոզելու՝ որ դիւրին է հայերէնի ուղղագրութիւնը: Այս կէտերը գնահատողներու բաւական զանգուածը եթէ ցարդ լուռ մնացած չըլլար, հայրենիքի մէջ հաւանօրէն նահանջ տեղի չէր ունենար Աբեղեանի ներմուծած մեծապաշտ առաջին բարեփոխութեան վրայ:

4.—Ի վերջոյ ուշադրութեան կը յանձնուին առաջարկներ՝ որոնց կարգին մանաւանդ է և է-ի ամէկ տառ հնչականը և միաձոյլ և տառի որպէս լե ձայնաւորի տեղ գործածուիլը: (Հալէպ)

(Վերջ 5)

Մարզական

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԱԽՈՅԵԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

Նախանցեալ Կիրակի, Պէյրութի մէջ տեղի ունեցան Լիբանանի Ա. դասակարգի խումբերուն յատուկ Ֆութպոլի ախոյեանութեան մրցաշարքին դծով չորս մրցում, որոնցմէ մէկը վերջացաւ անակնկալ արդիւնքով մը: Ստորեւ կուտանք կատարուած այս չորս մրցումներուն արդիւնքները.—

1.— Շապիպա (Մազրաա) — Սաֆա 2–2

Շաբթուան անակնկալը ստեղծեց Սաֆայի խումբը, որ ճակատեցաւ Լիբանանի անցեալ տարուան ախոյեան Մազրաայի Շապիպայի խումբին դէմ եւ խլեց իրմէ 2–2 հաւասար արդիւնք մը:

Նախքան այս մրցումը, բոլոր գուշակողներն ալ կը նախատեսէին Շապիպայի խումբին անվիճելի մեծ յաղթանակը, սակայն, խումբը չարաչարացուց իր վրայ դրուած յոյսերը եւ ցուցաբերեց միջակ խաղարկութիւն մը: Մինչդեռ մրցորդ Սաֆայի խումբը, որ այս տարի զօրացուց իր կազմը եղիպտացի եւ ուրիշ արտաքին խաղացողներով, ներկայացուց այս մրցումին ներդաշնակ գեղեցիկ Ֆութպոլ մը, որ արժանացաւ Լիբանանի ախոյեան խումբին դէմ այս պատուաբեր արդիւնքին:

2.— Հ.Մ.Ը.Մ. — Նիճմէ 1–1

Անցեալ շաբթուան ընթացքին Նիճմէի խումբին դէմ Հ.Մ.Ը.Մ.ին կատարած մրցումը թէ խաղարկութեամբ եւ թէ արդիւնքով ակար նկատուեցաւ: Այս տարուան ընթացքին Լիբանանի ուժեղագոյն խումբերէն Հ.Մ.Ը.Մ.ին արձանագրած բազմաթիւ յաղթանակները նկատի առնելով, կը կարծուէր թէ Կիրակի օրուան մրցումն ալ պիտի վերջանար ակնկալուած նոյն ճակատագրով, սակայն, Հ.Մ.Ը.Մ.ի խումբը սովորական խաղարկութիւն մը ցուցաբերելով հազիւ հաւասարեցաւ Նիճմէի խումբին հետ 1–1 արդիւնքով:

3.— Հ.Մ.Մ. — Անսար 2–1

Անցեալ երկու շաբթուան ընթացքին յաջորդաբար կրած զոյգ պարտութիւններէն ետք, Հ.Մ.Մ.ի խումբը վերջապէս արձանագրեց, Կիրակի օր, Լիբանանի Ֆութպոլի ախոյեանութեան մրցաշարքին Բ. շրջանի մրցումներուն իր առաջին յաղթանակը:

Էլ Անսարի խումբին դէմ կատարած մրցումին վերջաւորութեան, Հ.Մ.Մ.ի խումբը տարաւ արժանի յաղթանակ մը 2–1 արդիւնքով:

4.— Սալամ — Իսթիքլալ 2–0

Իսթիքլալի խումբը, որ այս տարի ինքզինքին դէմ մեծ անիրաւութիւն գործելով մնացաւ Ա. դասակարգի զօրաւոր խումբերու շարքին, չկրցաւ տակաւին իր ներկայութիւնը հաստատել այս դասակարգէն, ոչ ալ նոյնիսկ արդարացնել իր փոխադրութիւնը:

Նախանցեալ սկիզբէն յաջորդաբար կրած պարտութիւններու շարքին, Իսթիքլալի խումբը աւելցուց Կիրակի օր պարտութիւն մը եւս, այս անգամ ալ Սալամի խումբին ձեռամբ:

Այս մրցումին ընթացքին, Սալամի խումբը գիւրաւ յաղթեց Իսթիքլալի խումբին 2–0 արդիւնքով:

ԿԱՐԳԻՍ ՊԱԽԹԻԱՐԵԱՆ

ԱՅՍՕՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ՀԵՌՈՒՍՏԵՍԻԼԷՆ

ԹԻՒ 5 ԿԱՅԱՆ — 4·00 Բացում: 4·01 Կրթական յայտագիր: 1.— Բնագիտութիւն: 2.— Ընկերային նիւթեր: 5·00 Քուրան: 5·10 Ցայտագրի ընթերցում: 5·15 Երիտասարդական յայտագիր: 5·45 «Պար եւ արիւն» շարքէն: 6·15 Թերթերու տեսութիւն: 6·35 Երգ մը: 6·40 Աշխարհի վրայ բաց եղող պատուհանը: 6·50 Երգեցիկ պէսպիսութիւններ: 7·00 Լուրեր: 7·15 Գիւղական ակումբը: 7·35 Բալետի անոեկը: 8·00 Աշուտսը եւ կեանքը: 8·30 Թատրոն «Ամմա Ժամլատ»: 9·00 Լուրեր: 9·15 Իրականութեան գիմակներ: 9·30 Թատրոն: 11·45 Քուրան: 12·00 Փակում:

ԹԻՒ 7 ԿԱՅԱՆ — 6·00 Բացում: 6·01 Կրթական յայտագիր: 1.— Արաբերէն լեզու: 2.— Ուսողութիւն 3.— Ճարտարապետական կրթութիւն: 4.— Ընկերային նիւթեր: 8·00 Լուրեր: 8·15 Ցայտագրի ընթերցում: 8·15 Շարժուն նկարներ: 8·30 «Փէյթըն քաղաքը» շարքէն: 9·00 Մշակութային ֆիլմ «Աւստրալիան այսօր»: 8·30 Սովետական ֆիլմ: 11·00 Փակում:

ԹԻՒ 9 ԿԱՅԱՆ — 6·00 Բացում: 6·01 Բաց յայտագիր: 7·30 Լուրեր: 7·45 Բաց յայտագիր: 10·00 Լուրեր: 10·15 Փակում:

ՀԱՅ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱՍԻՐԱՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Չորեքշաբթի, 7 Մարտ 1968, երեկոյեան ժամը 9·15ին

ՊԻՏԻ ԽՕՍԻ ՏՈՔԹ. ՇԱՒԱՐՇ Ա. ՔՐԻՍԵԱՆ

«ԻՆՉՈՒ ԱՅՍ ԱՂՄՈՒԿԸ ՄՐՏԻ ՓՈԽԱՆՑՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ»

Ամէն ոք սիրով կը հրաւիրուի:

* * *

Կիրակի, 24 Մարտ, ամբողջ օրը

ԳԱՆՁԱՐՇԱՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀ ԳԱՀԻՐԷ

Կիրակի, 17 Մարտ 1968, կ.ե. ժամը 7ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԸՆԹԵՐՑԱՍՐԱՀԻ ԱՐԾԻՒ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲԸ

կը բեմադրէ C.S. FORESTERի

«Ք Ա Ր Մ Ա»

Զգայացունց Թատրերգութիւնը, Երեք Արար Մէկ Պատկեր

Թարգմանեց ՎԱՀԱՆ ՀԱՊԷՇԵԱՆ — Վերամշակեց ԱՐԱՔՍԻ ՕՀԱՆԵԱՆ

Մասնակցութեամբ Տիկ. Մարկրիտ Ցակոբեանի, Օրդ. Մարօ Գալաճեանի, Հերմինէ Գալաճեանի, Պրբ. Պերճ Գոգորեանի, Հայկ Գուլտանճեանի, Գեղամ Գոգորեանի, Գարեգին Քապաքեանի, Հայկ Արմէնի և Ցակոբ Ծիծանեանի — Ցուշարար, Վահան Գազանճեան — Բեմավար՝ Գեւորգ Մովսէսեան:

Մուտքի Տոմսեր Ե.Դ. 10, 30, և 15

Չզրկուելու համար այս բացառիկ ներկայացումէն, կը խնդրուի կանխաւ ապահովել և թուագրել տոմսերը:

Հ.Մ.Ը.Մ. - ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԵԾ ՁԵՌՆԱՐԿ

Ուրբաթ, 8 Մարտ 1968, Պասքէթ-Պօլի զոյգ մրցումներ

Աղջկանց մրցում յ.մ. ժամը 6ին

Հ.Մ.Ը.Մ. ընդ ՊՕՂՈՍԵԱՆ ԱԶԳ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

Արական մրցում յ.մ. ժամը 7·30ին

Հ.Մ.Ը.Մ. ընդ ՀԷԼԵՆԻՔ-ի

Մրցումներէն վերջ պարանցիկ երեկոյթ առաջնորդութեամբ RED CATS խանդավառ նուագախումբի

* * *

Կիրակի 10 Մարտ 1968, զբօսապտոյտ դէպի Մարիուծ սիրայօժարօրէն տրամադրուած Վարծպետեաններու Վիլլան Մեկնում մարզարանէն առաւօտեան ժամը 8·30ին և «ՏԻԳՐԱՆ ԵՐԿԱԹ»ի քաղաքի սրահէն ժամը 9ին

Մասնակցութեան սակ 35 Ե.Դ.

Կը խնդրուի արձանագրուիլ Պրն. Եդուարդ Ադամեանի և Պարգեւ Նազարէթեանի մօտ, ամենաուշը մինչեւ Հինգշաբթի 7 Մարտ 1968:

ԵԿԵՂԵՑԻ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ ՀԵԼԻՈՊՈԼԻՍ

Ի գիտութիւն Հելիոպոլսաբնակ մեր բարեպաշտ ազգայնոց կը ծանուցանենք, թէ Մեծ Պահոց շրջանին ամէն Հինգշաբթի, երեկոյեան ժամը 5ին եկեղեցի արարողութիւն տեղի կունենայ Հելիոպոլսոյ Քլէոբաթրա փողոցի թիւ 45 ազգապատկան շէնքին սրահին մէջ:

Կը հրաւիրենք Հելիոպոլիս բնակող մեր բարեպաշտ ազգայինները ներկայ գտնուիլ եկեղեցի սոյն արարողութիւններուն:

Ե.Գ.Մ. ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Գրատուն Հայ Ազգային Հիմնադրամի

3 ՍՈԼԻՄԱՆ ՀԱԼԱՊԻ ՓՈՂՈՑ — ՀԵՌ. 58703 ԳԱՀԻՐԷ

ՀԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՈՒՐԻՇՆԵՐ

	Ե.Դ.
Աստուածաշունչի պատմական քննադատութիւնը – Խ. Ս. Գուրեան	50
Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Հիւսիսային Նահանգը և ճայերը – Ա. Ալպօյաճեան	100
Աւազակապետը	75
Բառարան Անգլ.–Հայերէն – Մ. Գույումճեան	400
Բառարան Հայ.–Անգլերէն – Մ. Գույումճեան սպառած	
Բարձունքի վրայ – Համօ Սահեան	28
Գրիգոր Նարեկացի	40
Գծից դուրս – Լաս	35
Եգիպտոսի հայ մամուլները	20
Խոհեր Ցեղասպանութեան աւարտին–Գ. Անառեան	100
Կեանք և Երազ Հայաստան – Ե. Կոստանդեան	100
Կիւլիւզար – Ս. Ավետ	12
Հաւատարմութիւն — Ց. Պօղոսեան	20
Հարազատ պատմութիւն Տարօնի–Սարգիս եւ Միսաւկ Թդենաններ	100
Հայ Ազատագրական Շարժման Օրերէն – Ա. Դարբինեան	100
Հայ ցեղը և հալածանքները – Տոքթ. Ց. Պ. Պօղոսեան	50
Մեսրոպեան Աստուածաշունչը բանասիրական լոյսին տակ Խ. Գուրեան	100
Մեծ երազի ճամբուն վրայ. Գ. Անառեան	50
Մթին պատանեկութիւն – Վ. Շուշանեան	35
Մեծն Տիգրան – Հրանդ Արմէն	40
Մուսա լերան հերոսամարտը – Ց. Գ. Պուրսալեան	25
Ցուշեր Արմենակ Եկարեանի – Լ. Անեմեան	50
Նախահայկական Հայաստան – Վեր. Ե. Քասունի	150
Ներածութիւն հայ հոգեբանութեան – Տոքթ. Ց. Պ. Պօղոսեան	160
Զարենց հատընտիր – Միք. Մալմանեան	35
Պատմական Հայաստանի Սահմանները – Ա. Ալպօյաճեան	200
Պատմուածքներ հեքիաթներ – Յով. Թումանեան	35
Պայքարի բացառիկ թիւերը (Տարեկան)	65
» » » (Եռամսեայ)	30
Վահան Թէքէեանի ամբողջական գործերը, թիւ 3, 4, 5, 7, 8 և 9ը, հատը	30
Քամկավարութեան Ոգին կամ Անհատական Զարգացումը Տոքթ. Ց. Պ. Պօղոսեան	30
Փորձ մը հայ տպագրական տառերու արդիականացման Օննիկ Աւետիսեան	60
Քերթուածներ – Պ. Դուրեան	25
Քաղաքավարութեան վնասները – Ց. Պառոնեան	20
Քաղաքները և Արհեստները Հայաստանում	100

Հ.Բ.Ը.Մ. ՀԱԼԷՊ — ՄԱՏԵՆԱԳՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ

0208